

ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ СОҲАСИДА БЎЛАЖАК МУТАХАССИСЛАРИНИНГ КАСБИЙ ПЕДАГОГИК МАҲОРАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ УСЛУБЛАРИ

<https://doi.org/10.53885/edinres.2022.10.10.046>

Хайдаров Собир Носирович

*Навоий давлат педагогика институти “Спорт турларини
ўқитиш методикаси” кафедраси мудири*

Аннотация: Мазкур мақолада педагогик кадрлар малакасини ошириш – таълим турлари бўйича Давлат таълим стандартлари асосида касбий ва педагогик маҳоратнинг доимий равишида ўсиб боришини, ўқув-тарбия жараёнини юқори илмий методик даражада олиб боришини таъминлайдиган ва ўқитиладиган ўқув фани ёки курс, педагогик ёки ахборот технологиялари ва ўқитишнинг интерактив методлари бўйича касбий билимлар, малака ва кўникмаларни мунтазам равишида янгилаб бориш кераклигини таъкидланган.

Аннотация: В данной статье мы можем увидеть о педагогической подготовки и обучений персонала на основе Государственных стандартах профессионально-педагогической основе на уровне вырастающих методов, которые идут в процессе научного уровня высшего образования. Учебный предмет или курс по педагогическим или иньормационной технологий и учебный интерактивный методики профессиональных знаний и навыков в том числе и пед технологических работ которые регулярно работают и обновляется.

Annotation: In this story we can see about pedagogical training and staff training on the basis of State standards on a professional pedagogical basis at the level of growing medhods that go in the process of the scientific level of higher education. A curriculum or course in pedagogical or process And educational interactive methods of professional knowledge and skills including pedagogical work that regularly work and is updated.

Бугунги кунда жисмоний тарбия ва спорт юртимиз тараққиётининг барча соҳалари каби давлат сиёсатининг устивор йўналишлари доирасида ривож топмоқда. “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида” ги Қонун, “Ўзбекистонда жисмоний тарбия ва спортни янада ривожлантириш чоратадбирлари тўғрисида” ги Қарор “Оммавий спорт тадбирларини янада кучайтириш тўғрисида” ги Қарорлар ва шу соҳага оид бошқа концептуал хужжатларнинг қабул қилиниши, уларнинг босқичма-босқич ҳаётга тадбиқ этилаётганлиги ҳамда Ўзбекистон Конституцияси “Таълим тўғрисида” ги ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” тўғрисидаги Қонунларда жисмоний тарбия ва спортга алоҳида урғу берилиши юқорида қайд этилган фикр ифодасидир. Сўнгги йилларда ўзбек спорти ўзининг юксак натижалари билан мамлакатимиз шухратини

жаҳон ҳамжамияти олдида тараннум этиб келаётганлиги, минглаб халқаро стандартларга мос спорт мажмуалари қад кўтараётганлиги, юртимизнинг турли худудларида энг нуфузли халқаро мусобақаларнинг ўтказиб келинаётганлиги ушбу ҳужжатларнинг амалий маҳсулидир. Лекин юксак натижаларни кўлдан бермаслик, малакали, рақобатбардош спортчиларни тайёрлаш тўғридан-тўғри ёш истеъдодли заҳираларни етиштириш билан боғлиқдир.

Юқори малакали, илғор замонавий тажрибани ўзлаштириб, турли соҳаларда инновацияларни яратишга қобилияти ривожланган, ижодкор, юқори интеллектуал потенциалга эга кадрлар тайёрлаш муаммосига Ўзбекистон Президенти Ш. М. Мирзиёевнинг 2017 йил 20 апрель куни тасдиқланган “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2909-сон қарори бағишланган. Ушбу қарорга биноан олий таълим тизимини тубдан такомиллаштириш, мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш борасидаги устувор вазифаларга мос ҳолда, кадрлар тайёрлашнинг маъно-мазмунини тубдан қайта кўриб чиқиш, халқаро стандартлар даражасида олий малакали мутахассислар тайёрлаш учун зарур шароитлар яратиш мақсад қилиб белгиланган. Қарорда олий таълим тизимида ўқув жараёнига илғор халқаро тажрибани кенг жорий этиш, етакчи хорижий турдош илмий-таълим муассасалари билан яқин ҳамкорлик алоқаларини йўлга қўйиш орқали педагог ва илмий кадрлар малакасини ошириш борасидаги ишларга алоҳида аҳамият берилиб, улар талаб даражасида олиб борилаётганлиги ҳам таъкидланган.

Ҳозирги пайтда “Баркамол авлод – буюк келажак пойдевори” эканлигини назарда тутган ҳолда юқори малакали жисмоний тарбия мутахассислари олдида катта талаблар қўйилмоқда. Шунинг учун жисмоний тарбия мутахассислари ўз соҳасида юқори малакали бўлишлари, кўп қиррали ўқув-тарбия жараёнига эга бўлишлари, илмий-назарий жиҳатдан пухта, юқори даражадаги спорт мусобақаларига тайёр бўлишлари талаб қилинмоқда.

Мамлакатимизда содир бўлаётган ижтимоий ва иқтисодий ўзгаришлар, узлуксиз таълим тизимида амалга оширилаётган ислохотлар, “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”, Таълим тўғрисидаги қонуни ижросини бажариш ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 2015.08.25 даги № 242 сонли “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги қарорида “Педагогик кадрлар малакасини ошириш – таълим турлари бўйича Давлат таълим стандартлари асосида касбий ва педагогик маҳоратнинг доимий равишда ўсиб боришини, ўқув-тарбия жараёнини юқори илмий методик даражада олиб боришини таъминлайдиган ва ўқитиладиган ўқув фани ёки курс, педагогик ёки ахборот технологиялари ва ўқитишнинг интерактив методлари бўйича касбий билимлар, малака ва кўникмаларни мунтазам равишда янгилаб бориш” кераклигини таъкидланган. Бу эса мутахассисларни тарбияли, маълумотли бўлишга

ва касбий маҳоратининг шахсий даражасини мунтазам ошириб бориш муаммосини чуқур англашга ундайди. Юқорида таъкидлаб ўтилган фикрлар кўпчиликда, жумладан, жисмоний тарбия ва спорт соҳаси кадрларида шахсий ривожланишнинг оптимал йўллари танилаш эҳтиёжини юзага келтиради.

Барча жабҳаларидаги мутахассисларнинг касб маҳоратини ривожлантириш жараёнини ташкил этиш ва амалга оширишга мутлақо янгича ёндашувни тақозо этади. Шунингдек, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида ҳам бу масалага кенг эътибор қаратилган. Жумладан; куйидагилар келтириб ўтилган: кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш тизимининг шу соҳада рақобатга асосланган муҳитини шакллантириш ва самарали фаолият олиб боришни таъминловчи норматив базасини яратиш.

Ҳозирги вақтда жисмоний тарбия назарияси ва амалиётида мутахассисларнинг касб маҳоратини ривожлантириш муаммоси малака оширишга доир умумий муаммоларнинг асосийларидан бири ҳисобланади.

Ушбу мақолани ёритишимиздан мақсад ва вазифалар асосан профессионал педагогик тайёргарлик дастурини ва ўқув-тарбиявий жараёни, илмий-назарий ишларни, спорт-машғулотларининг ташкил қилиниши, асосан, умумий таълим мактаби жисмоний тарбия ўқитувчисининг касбий тайёргарлиги даражасини аниқлаш касбий тестларининг мазмуни ва улардан касбий маҳоратининг назарий билим ва малакаларини даражасини ўрганишига оид тажрибаларни, баҳолаш мезони нормалари, талабларининг мазмунини умумий таълим мактабининг жисмоний маданият ўқитувчиси касбий тайёргарлиги мисолида ўрганиши асос бўлди. “Касб маҳорати”, “ўз касбининг устаси” деб аталмиш мутахассиснинг эталон (муваффақиятли) деб қабул қилинган “модел”га, касбий фаолиятнинг мазмуни ва мутахассиснинг шахсий сифатлари, унинг даражасини аниқлаш учун илмий асосланган меъёрлар ҳамда талаблар киради. Улар касбий мажбуриятларни муваффақиятли бажариш имконини беради. Бу мажбуриятлар маъносига кўра бир-бирига яқин бўлган иккита мазмундор жиҳатларга эга.

Биринчидан, кишининг касбий фаолияти давомида эгаллаб оладиган сифатлари йиғиндиси яъни, меъёрий даражадаги касб маҳорати жиҳати.

Иккинчиси – бу касб соҳибши шахсининг ички дунёси деб аталмиш жиҳатлари. Инсондаги бундай касбий сифатлар тўплами унинг шахси мазмунини ўзак қисмига айланган. Қайд қилинган жиҳатлар касб соҳибининг касбий тайёргарлиги даражасини аниқлашни – баҳолашда ўзгача ёндашувни тақозо этади.

Ишнинг амалий аҳамияти шундаки, касб маҳоратининг ортишини, ривожланишининг дастлабки босқичларида жисмоний тарбия мутахассисига, одатда, спорт машғулотлари соҳасидаги ҳаракат малакалари ва кўникмалари даражаси–спортнинг қайсидир турини техникасини эгаллаганлиги даражаси, фақат ўзига мутахассислик сифатида танлаганини эмас, бошқа, мактаб жисмоний тарбия дастурига

киритилган спорт турлари бўйича баҳо берилиши унинг касбий маҳоратининг асосий жиҳати сифатида қаралиши мақсадга мувофиқдир.

Ўқитувчи ўз обрўсига эга бўлиши керак. Ўқувчи билан диктатор бўлиб эмас, балки ҳамсухбат, дўстона мунособатда бўлиши керак. Кўпинча болалар ўз мажбуриятларини ёддан чиқарадилар. Бу ҳол айниқса “балогат” даврида юзага келади, болалар худбин, кайфияти билан иш қиладиган бўлади. Бу даврда ўқитувчи болани кўнглига йўл топа олиши, хатти-ҳаракатини тўғри баҳолаб, унга ижобий баҳо бера олиши керак.

Ўқитувчининг кўнгли бўшлиги, меҳрибонлиги ва инсонпарварлиги ўқувчи томонидан айрим ҳолларда ўқитувчини бўш деб ўйлашига олиб келади. Шунинг учун ўқитувчи доимо талабчан бўлиши керак.

Касб маҳорати ривожланишининг дастлабки босқичларида жисмоний тарбия мутахассисига, одатда, спорт машғулоти соҳасидаги ҳаракат фаоллигига ички, рефлексив баҳолаб бўлмайдиган рағбатлар, истаклар таъсир қилади. Тор доирадаги касбий фаолиятнинг танланиши – соф рефлексив ҳодисадир, яъни ўзини намоён қилишнинг энг жозибали шакли бўлган спортда нафақат шахсий такомиллашиш эҳтиёжини англаш, балки бунга ўз ўқувчиларини ўргатиш маҳоратини эгаллаб олиш билан боғлиқ. Бошқача айтганда, жисмоний тарбия соҳасидаги касбий фаолият ўзининг шахсий асосида рефлексив, онгли кўрсатмага эга.

Биз, фаолиятли ёндашув назариясига таянган ҳолда, бошқарув соҳасидаги жисмоний тарбия ва спорт мутахассисларининг касбий маҳоратини ривожлантиришга тааллуқли тарзда тизимли ёндашувнинг асосий қоидаларига аниқликлар киритдик.

Касбий билимдонликнинг маъноси реал касб маҳоратига яқин. Билимдонлик, маъносига қараб ижтимоий, шахсий, индивидуал, касбий билимдонлик бўлиши мумкин. А.К.Маркова мулоҳазаларида алоҳида касбий билимдонликда касбий фаолият ва касбий мулоқот энг катта аҳамиятга эга элементлардан ҳисобланади.

Жисмоний тарбия бошқаруви соҳасидаги ходимнинг касбий фаолияти кенг миқёсдаги жисмоний тарбия таълим ҳудудидаги тор доирадаги ихтисосликдан келиб чиқадиган касб маҳорати ва касбий онгдан ташкил топади. Улар оптимал даражадаги психоэмоционал ва физиологик сарфлар ҳисобига ижобий натижага эришиш имконини беради.

Жисмоний тарбия мутахассисининг касбий мулоқоти – бу билимдонликнинг коммуникатив таркиби бўлиб, касбий фаолиятнинг танланган тури учун хос бўлган ишбилармонлик мулоқоти меъёрларини ўзлаштиришни ўз ичига олади, масалан, шарқ яккакурашлари мураббийси учун – рус, ўзбек тилида баъзан эквиваленти бўлмаган махсус атамаларни билиш, иш юзасидан алоқалар ўрнатиш ва ҳамкорлик қила олиш, меҳнат бозорида рақобатчиликни таъминлаган ҳолда ўз ишига қизиқиш уйғота олиш. Мураббий фаоллик билан ўқувчиларни банд қилиши керак. Бунда мураббийга ўқувчилар меҳр билан қарашади.

Педагогнинг муомаласи, унинг совуққонлиги, кўполлиги ўқувчига салбий таъсир қилади. Ўқувчининг болалиги тугайдиган давргача мураббий ва ўқувчи бир-бирларини яхши тушунишади. Ўқувчилар ўқитувчига инсон сифатида ҳам яхши баҳо бера оладилар.

Шахсий касбий билимдонлик – бу эркин ифодаланган касбий мотивация, ижобий маънодаги касбий “мен ўзим” (касбга хос масалаларни ҳал этишдаги мустақиллик), касб билан маънавий боғлиқлик (касбий бурч, касбий маънавий қадриятлари касб этиш). Шахсий билимдонлик индивидуал билимдонлик билан тўлдирилади, яъни индивиднинг характери унинг иштиёқ майллари, одатлари морфофункционал мақоми орқали ўзгаради, қайта тус олади.

Жисмоний тарбия ўқитувчисининг вазифалари ва иш фаолиятида асосан у кўп қиррали мутахассис бўлиб, ўсиб келаётган ёш авлодни жисмонан соғлом, етук қилиб тарбиялаш, ўрта мактаб, лицей ва олий ўқув юртларида, қуроли кучларда жисмонан соғлом, жисмоний тарбия ва спорт билан биргаликда уларга билим, кўникма беради, ҳаётга тайёрлаб, ҳарбий тайёргарликка ўргатади. Машғулотлар давомида болаларда жисмоний сифатлар шаклланиб боради, функционал ривожланиш билан бирга ватанпарварлик, хушмуомалалик, байналминаллик, меҳнатсеварлик, интизомлилик ҳислатлари тарбияланади.

Жисмоний тарбия ўқитувчисининг иш фаолияти, жисмоний тарбия ва спортда 2 та мустақил қисмдан – педагогик ва уни бошқариш фаолиятидан иборатдир. Иш фаолияти қўйидагиларни ўз ичига олади: машғулотларни режалаштириш, ташкил қилиш, ўтказиш, ҳисобот ва жисмоний тайёргарликни текшириш, педагогик, ўқув-тарбиявий, спорт ва соғломлаштириш ишларини, ўқувчиларни жалб қилиш ва саралаш, спорт мусобақаларида ҳакамлик қилиш, ташкилий ишлар, маърузалар, молиявий ишларда ўз малакасини ошириш ва бошқалар.

Жисмоний тарбия мутахассиси юқори даражадаги касбий билимдонлигини исботлаш майдоннинг мураккаб функционал асоси сифатидаги мазмунини белгилаб беради. У мулоқот жараёнида нафақат кенгайиб боради, балки касбий йўналиши бўйича янада мазмундор бўлади. Ўқувчиларнинг касб маҳоратини оширишда етарлича расмий ҳаракатлардан фойдаланиш мумкин (масалан, йўриқнома материалларини ўрганиш ўқувчига нисбатан шахсий ёндашишни тақозо этмайди). Бироқ касб маҳоратини оширишга қаратилган педагогик жараён ўта норасмий ҳаракатни назарда тутаяди (яъни, субъект-объект тизимидаги ўзаро ҳаракатларнинг шундай усулики, бунда унинг бошқариладиган элементи расмийлашишга мойил бўлмайди).

Инсоннинг ҳар қандай фаолияти унинг ўзига хос аспект билан белгиланади ва бажарилади. Машғулотларни ўтказишнинг ранг-баранглиги, уларни ўтказиш шароитининг ўзгариши, уларни шуғуллантираётган ўқитувчига ҳеч қандай таъсир қилолмайди. Жисмоний тарбияда машғулотлар ўтказиш ҳиссасига кўра унчалик бир хил эмас: залда, стадионда, очиқ ҳавода ўқувчиларнинг ҳаракатланиш фаолиятининг диапазони қанчалик кўп бўлса, уларни назорат қилиш

ўта мураккаб ва шуғулланувчилар, талабаларга мураббийнинг таъсири тўғри йўналтирилган бўлади.

Шуни айтиш керакки, ўқитувчига қўйилган талаб – бошқаришда ва мулоқот қилишда унинг асосий овози ҳисобланади (бўйруқ бериши, тартибга чақириш, тушунтириш кабилар).

Бошқа махсус жиҳат, маълум даражада таъсир этади: ўқитувчининг фаолиятига, ўқитувчилар ўқув фаолиятига, талабаларнинг катта ҳаракатланиш активлиги билан характерланади. Ўқув юртларидаги талабалар учун ўқув дастурига асосан жисмоний тарбия машғулотилари мажбурийдир. “Жисмоний тарбия” ўқув предметининг таркибига турли хил жисмоний ва спорт машқлари, спорт турлари киради.

Шунинг учун ўқитувчи материални ўзлаштиришда нафақат “техникасига” дастур бўйича тайёрланиши керак, балки ҳар доим ўзининг техникавий ва жисмоний даражасини юқори тутиши шарт.

Жисмоний тарбия ўқитувчиси кўп сифатларга эга бўлиши керак: юқори ишчанлик; ҳис-ҳаяжонни кўзғатувчиларга эътибор бермаслик ва ўз диққатини жамлашни билиши; ҳар доим актив бўлиши; иш куни давомида юқори умумий ва эмоция тонусини, кучини тез янгилашни билиши; фикрни аниқ изоҳлаш билан ажралиб туриши; ҳиссиёт динамикасида тенглик, ишни бажаришда юқори темпни ушлаш; мушаклар чигилини ёзиш машқисиз қўйилган масалани ечишга тез ҳаракат қилиш; бир турдаги фаолиятдан бошқа турдаги фаолиятга ўтишни тез ҳал қила билиш; аввалдан машғулоти тайёргарликсиз ўтказиш қобилиятига эга бўлиши, янги шароитга тез кўникиш.

Мураббийни биологик ва психологик жараёнлар соҳасида юқори билим даражаси, ўсмирнинг фаол ўсиши ва ривожланиши даврида мураббийдан катта жисмоний ва техник тайёргарликни талаб қилади, айниқса кўпгина тадқиқот ва амалиётлар натижасига кўра педагогик маҳоратга эга бўлиш бу:

- ўқув дастурини ўқувчига тушунарли қилиб етказа олиш, иш жараёнига илмий ёндашиш;
- педагогик хислатларга эга бўлиш, барча ўқувчиларни жалб қила олиш қобилияти, жамоа билан ишлай олиш;
- болалар ва ўсмирлар жамоасини ташкил этиш, ўқувчилар ҳаёти билан танишиш ва унга қизиқиш;
- суҳбатларни қизиқтириб, тушунарли тарзда олиб бориш, нутқининг равон бўлиши;
- кузатувчанлиги, кузатишларни таҳлил қилиб тўғри хулоса чиқариш, ўқувчиларга ва ўзига нисбатан талабчан бўлиш;
- ўқув дастурини ҳозирги замон билан, ҳаёт билан боғлаб қизиқтириб ўтиш.

Жисмоний тарбия мутахасиси касб маҳоратининг ривожланиши жараёнида у етакчилик қилиш, кадрлари билан бўладиган муносабатларнинг оптимал вариантларини танлаб олиш қобилияти, зиддиятларни ҳал этиш, бирон-бир вазиятларда ён босишга хотиржам муносабатда бўлишдаги ўз-ўзидан ўсиб боровчи шахсий катталиқдир.

Профессионалнинг ҳар бир вазифасида индивидуал-шахсий фаолият услуги кузатилади ва агар мутахассиснинг ишбилармонлик сифатларини касбга хос муҳим сифатларининг биринчи гуруҳига шартли равишда киритиш мумкин бўлса, унда иккинчи гуруҳига (аниқроғи иккинчи ярмига) индивидуал-шахсий сифатлар киради.

Жисмоний тарбия ва спорт мутахассислари касб маҳорати ривожланишида қўйилган талаблар:

Биринчи даражада – репродуктивлик (минимал) машқлар мисолида уларини тизимда ёки комбинацияларда бажарилиш қобилияти, назарий ва амалий тайёргарликка боғлиқ бўлмаган ҳолда ўзининг билимини етказа билиш қобилиятини кўрсата билиш.

Иккинчи даражада – мослашиш (паст). Мураббий ўз билганларини нафақат тарбияланувчиларининг индивидуал жиҳатлари малакасига ва уни тушунчасига мос олиб боради.

Учинчи даражада – локал модели (ўрта), ўз билимини нафақат етказа билиши, ёш спортчиларнинг жиҳатларига мослаштириш қобилияти, балки конструкторлаш (моделлаш) билимлар тизимига ва алоҳида турларда жисмоний тайёргарлиги, билим ва кўникмалар жисмоний техникавий, тактикавий йўналишда олиб боради.

Тўртинчи даражада – тизимда моделлашган билимлар (баланд). Мураббий ёш спортчиларнинг фаолиятини тизимда моделлашни билиши, негаки улар танлаган спорт туридан олган билим ва кўникмаларини билимлар тизимига мослаштиради.

Бешинчи даражада – тизимли моделлашган фаолият ва хулқи (ўта баланд). Мураббий шундай спорт тайёргарлик тизимини моделлаштиришни билдики, спортчини шахс сифатида шакллантиради, нафақат жисмоний, балки руҳий ва ақлий жиҳатини эътиборга олади. Бу руҳий тетикликни ва инсонийликни юқори даражада, юқори спорт натижаларга эришишга олиб келади.

Жисмоний тарбия ва спорт бошқаруви соҳасидаги мутахассиснинг касб маҳоратини ривожлантиришнинг концептуал модели дастурий – мақсадли, рағбатлантирувчи-мотивацион диагностикалаш ва олдиндан белгилаш таркибларини ўз ичига олади. Улар асосида мазмуний ва муолажавий-фаолиятли таркиблар шакллантирилади, улар концептуал моделнинг мазмуний тузилмавий элементи ҳисобланади.

Мураббийнинг билими ва шахсий сифатлари амалий фаолиятида такомиллашади, агар у кузатиш, таҳлил қилиш ва тўғри хулосалар қила билса. Бу жараён самарали амалга ошиши учун маълум тизимдаги ўқитиш услубларини эгаллаши лозим.

Жисмоний тарбия мутахассислари касб маҳоратини ривожланишининг индивидуаллаштириш методикаси асосан ўқувчилар томонидан етакчи сифатида ажратиб кўрсатилган таркиблар, шунингдек, индивидуал-шахсий психофизиологик сифатлар (реактивлик, психоэмоционал барқарорлик, ижодий фаоллик) киритилди.

Касб маҳорати даражасини ва унинг равнақ топиб ривожланишини белгилаб берувчи юксак эҳтиёжлар қаторида иш юзасидан бўладиган

мулоқотга эҳтиёж ҳам ўрин олган. Мулоқот коммуникацион ҳаракатлар доирасига киради ва уларда жисмоний тарбия ва спорт бошқаруви соҳаси ходимининг индивидуал-шахсий сифатларни амалга оширишнинг самарали воситаси сифатида қатнашади.

Келтирилган манбалардан кўринадики, жисмоний тарбия ўқитувчисининг ҳаракат кенглиги ва профессионал мажбуриятини қанчалик катта доирада, у олий жисмоний тарбия билимига тизимли тайёрланган бўлишини ижодий бажаради. Шундай қилиб, қўшимча қилиб айтганда, мактаб ва олий ўқув юртларида жисмоний тарбия ўқитувчисининг профессионал мажбурияти доираси ҳеч ҳам кам эмас, у ерда ўқитувчи худди шундай доирада педагогик мажбуриятларини бажаради.

Юқорида келтирилган маълумотларга асосланиб шуни хулоса қилиб айтиш мумкинки, ўқитувчининг кўнгли бўшлиги, меҳрибонлиги ва инсонпарварлиги ўқувчи томонидан айрим ҳолларда ўқитувчини бўш деб ўйлашига олиб келади. Шунинг учун ўқитувчи доимо талабчан бўлиши керак.

Касб маҳорати ривожланишининг дастлабки босқичларида жисмоний тарбия мутахассисига, одатда, спорт машғулоти соҳасидаги ҳаракат фаоллигига ички, рефлексив баҳолаб бўлмайдиган рағбатлар, истаклар таъсир қилади. Тор доирадаги касбий фаолиятнинг танланиши – соф рефлексив ҳодисадир, яъни ўзини намоён қилишнинг энг жозибали шакли бўлган спортда нафақат шахсий такомиллашиш эҳтиёжини англаш, балки бунга ўз ўқувчиларини ўргатиш маҳоратини эгаллаб олиш билан боғлиқ. Бошқача айтганда, жисмоний тарбия соҳасидаги касбий фаолият ўзининг шахсий асосида рефлексив, онгли кўрсатмага эга.

Жисмоний тарбия мутахассисининг касбий мулоқоти – бу билимдонликнинг коммуникатив таркиби бўлиб, касбий фаолиятнинг танланган тури учун хос бўлган ишбилармонлик мулоқоти меъёрларини ўзлаштиришни ўз ичига олади, масалан, шарқ яккакурашлари мураббийси учун – рус, ўзбек тилида баъзан эквиваленти бўлмаган махсус атамаларни билиш, иш юзасидан алоқалар ўрнатиш ва ҳамкорлик қила олиш, меҳнат бозорида рақобатчиликни таъминлаган ҳолда ўз ишига қизиқиш уйғота олиш. Мураббий фаоллик билан ўқувчиларни банд қилиши керак. Бунда мураббийга ўқувчилар меҳр билан қарашади. Педагогнинг муомаласи, унинг совуққонлиги, кўполлиги ўқувчига салбий таъсир қилади. Ўқувчининг болалиги тугайдиган давргача мураббий ва ўқувчи бир-бирларини яхши тушунишади. Ўқувчилар ўқитувчига инсон сифатида ҳам яхши баҳо бера оладилар.

Касб маҳоратини ривожлантириш моделининг рағбатлантирувчи мотивацион таркиби томонидан ўқувчиларнинг билиш фаоллигини ривожлантириш, касбий малакаларини эгаллашда муваффақиятли уринишларни ривожлантириш назарда тутилган эди. Муолажавий фаолиятли блокда таълим соҳасидаги касбий билимдонлик даражасини

мунтазам ошириб бориш, жисмоний тарбия ва спорт соҳасида инновацион фаолият усуллари ҳамда шаклларини ўзлаштириш кўзда тутилган эди.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбекистон Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг 2017 йил 20 апрель куни тасдиқланган “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора тадбирлари тўғрисида”ги 2909-сон қарори.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 28 декабрдаги “Олий ўқув юртидан кейинги таълим ҳамда олий малакали илмий ва илмий педагогик кадрларни аттестациядан ўтказиш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги № 365 сонли Қарори

3. Безугла Л.И. Формирование духовных и моральных качеств будущих учителей // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. - Харьков: ХДАДМ. - 2005. - №10. - С 3-6.

4. Каримов И.А. Янгича фикрлаш ва ишлаш давр талаби. 2-жилд. Т., “Ўзбекистон” – 1996 й.

5. “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида” Ўзбекистон Республикисининг Қонуни. Тошкент. 2002, 25 с.

6. “Педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларни малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида” Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 16.02.2006 даги 25-сонли Қарори.

7. Ўзбекистон Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг 2017 йил 20 апрель куни тасдиқланган “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора тадбирлари тўғрисида”ги 2909-сон қарори.

8. Аминов Н.А., Аверина И.С., Аршавин Л.И. Экспресс-диагностика профессиональной пригодности к педагогической деятельности. - Челябинск: ЧГПИ, 1990.-108 с.

9. Ачилов А.М., Акрамов.Ж.А. Қишлоқ жойларида болалар спортини ривожлантириш тизимини шакллантириш. // Фан спорга.-Т.,2007.-№3-б 3-7 бет.

10. Безугла Л.И. Формирование духовных и моральных качеств будущих учителей // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. - Харьков: ХДАДМ. - 2005. - №10. - С 3-6.

11. www.sport.uz

12. www.ziyounet.uz

13. www.edu.uz

14. www.evrosport.ru